

(sens dubte moderna) en l'ús mallorquí en un sentit netament castellà, ja registrat, val a dir-ho, pels DFgra., DAmén i Tarongí: «guardar la carne de un día para otro para que se ponga tierna y sazónada: manir, mortificar; mollire, mollescere» (amb els derivats *amanida*, *amaniment*, *amanidor*, en el mateix sentit DAmén.); aquest terme no ha de ser inclòs dins l'article *amanir*, car és el cast. *manido*, *manir*, de significat absolutament diferent del del mot català i d'etimologia també ben diversa (MANÈRE, DCEC III, 232-3), i només és de lamentar que les coses no s'hagin deixat ben clares en *AlcM*.

Cert que el terme, «estès en el llenguatge viu per tot Catalunya i el Regne de València» (*AlcM*), sembla haver estat en ús a Menorca, puix que ja el registra a primers del segle passat el dicc. quadrilingüe inèdit de Febrer i Cardona: «*amanir*, *amanir-se*: aderezar, condimentar; aprestarse, aparejarse; *cibos condire*, *coquere*; *sese expedire*, *parare*; *amaniment*: guiso»; voldríem saber si el mot és realment popular avui a Menorca, o si ho és solament cap a Maó, car l'ús menorquí, i especialment el maonès, és molt més accessible a les influències modernes del Principat que el de Mallorca.

Ni la poca o nulla força a les Balears ni la manca de documentació en textos de l'Edat Mitjana no són arguments decisius, en un mot d'aquesta naturalesa, per provar una entrada tardana en la llengua. Reconeguem que els diccionaris històrics italians també despatxen la informació d'*ammannire* en no gaires ratlles. Verbs de tal naturalesa poden quedar confinats bastant de temps a accs. poc apropiades per entrar en els clàssics. I tanmateix no podem eliminar la sospita que el català vagi pendre el mot d'una font romànica ultrapirenaica cap a la fi de l'Edat Mitjana — quasi forçosament hauria de ser l'it. *ammannire*. Guardem-nos certament d'assegurar-ho, però en les porfídioses lluites per la conquesta de Sardenya en els Ss. XIV-XV, per la defensa de Sicília, pel predomini naval en el mare nostrum, per la conquesta d'avantatges mercantils sobre Gènova i Pisa, etc., hi hagué temps perquè mots de la mena d'*ammannire* es transmetessin a l'ús popular català, i després d'alguns segles de quarantena per part de l'ús aristocràtic i tradicional, acabessin per ser tardanament però plenament admesos. Caldrà més estudi i informació per decidir.

Les paraules afins en les llengües de França i Itàlia estan, en canvi, documentades amplament, des de molt antic, i en formes tals que difícilment permeten dubtar de llur origen germànic. L'oc. ant. *amanoir*, *amarvir*, 'preparar', està documentat en massa des dels textos més antics: Marcabré, *G. de Rossilbon*, *Jaufré*, *Crozada*, *Santa Enimía*, etc., sens dubte més sovint en el participi (*amanoit*, *amanoit*, *amarvit*, etc.),³ però també en infinitiu: «lo cardenals e l coms fan carpenters venir --- / e ls castels e ls calabres e ls peiriers *amarvirs*» (*Cansó de la Crozada*), «voill qu'om s'egaill / de proessa, que non tresail, / e que n'estia *amanoiz* / aissi cum s'era l temps erbut», Marcabré, «ab tant se leva em pes, car estec ben aizitz, / l'evesque de

Tholosa, de respondre *amarvitz*», *Crozada*, v. 3254, «ieu lhi respondic *amanoit*», *G. de Rossilbon*, etc., veg. PSW I, 55, *Rayn.* IV, 144; II, 69; i avui encara *amarvit*, *-bit*, a Llenguadoc, *amarvit* en alguns parlars gascons, roerg. *abarmit*, *-ido*, 'prompt, actif' (*TdF*, s. v. *amarvi*); avui perdut quasi pertot a Provença i Gasconya, però *amabit* (< *amauit* amb caiguda normal de la -N-) era encara viu en el Bearn en el S. XV («lo sabé tant *amabit*» 'prêt, disposé à faire', en l'*Històri Sante* del S. XV, Lespy-R.) i avui resta vivaç en tota l'amplada del llenguadocià. És probable que vagi passar al basc, ja des de Poccità; i si bé és veritat que Bera-Mendizábal, que recull *maneatu* per a «aliñar, condimentar» i el dissimilat *baneatu* en el mateix sentit i en el de «fabricar, formar, manufacturar» no és una font prou segura, i tot això manca en Azkue però aquest silenci potser s'explica per les preocupacions ultra-puristes d'Azkue; i tanmateix hi ha bisc. i guip. *maneatu* «aviarse, disponerse, aprestarse».

En la llengua i els parlars del Nord de França avui també s'ha antiquat en general (quasi pertot llevat d'una zona entre Borgonya i el Franc-Comtat, on *amanvir*, o *amanvier*, sembla ser el mateix mot, si bé amb el sentit de 'adquirir, procurar-se quelcom' (*FEW*, lín. 26ss.)), però va ser molt viu i general en francès antic: *manevi* «dispos, alerte» ja en el *Roland* i fins a princ. S. XIV, *amanevir* «préparer, ajuster» des del S. X fins al XIII, molt documentat en judeo-francès, i amb moltes variants prefixals des de l'Edat Mitjana (avui encara *démanevé* «dissipé, égaré» en els parlars valons; veg. *FEW* XVI, 515-6).

En italià, des del S. XIII fins als nostres dies, *ammannire* «preparare, apparecchiare»: «è piú utile sapere pochi ammaestramenti di ben fare che averne apparati molti, e non gli avere *ammanniti* e in un punto» en el Varchi (mj. S. XVI), «si stavano *ammannite* co' grembiuli» en els sonets de Franco i Pulci (S. XV), i ja en el S. XIII en Jacopone da Todi: «colui è bene *ammannito* / che di Cristo si è vestito»; en infinitiu, *ammannire il desinare, la cena*, s'usa a Florència (Gargioli) — encara que sigui més corrent en italià dir *preparare* en aquesta acc.—, i en combinació verbal «già il saggio vecchio avea gli otri *ammanniti* / e l'altre cose necessarie al vitto» (Fortiguerrí). El toscà clàssic medieval va usar més aviat *ammannare*, que apareix repetidament en Dante (Tommaso, s. v.), i és sabut que en la Florència dels Medici jugaven així amb el nom del famós arquitecte B. Ammannati († 1592), però això ho podem pendre com una modificació heteròclita de la forma en *-ire*, qui sap si deguda a la col·lisió amb *preparare*, que ha restat sempre el mot més usual en l'italià literari i en la «lingua comune»; però Petrocchi, que no és generós en l'admissió dels mots tenyits de dialectalisme, l'admet tanmateix, damunt la ratlla, i com a exemples corrents *ammannisci la cena* i *ammannite quelle stanze per dargli il colore*.⁴ Altrement el mot en els dialectes sembla estar difós, en les formes *ammanovire* i *ammannire*, per quasi tot Itàlia (Gamillscheg, Wartburg) (en algun punt del Nord passat als verbs en